

اصول و مبانی مدیریت اسلامی

بر اساس سرفصل های مصوب درس مدیریت اسلامی

اسماعیل قبادی

انتشارات فقه

نام کتاب: اصول و میانی مدیریت اسلامی

مؤلف: اسماعیل قبادی

نوبت چاپ: دوم - پائیز ۱۳۸۱

تیراژ: ۲۵۰۰ نسخه

چاپخانه: کیمیا

شابک: ۹۶۴ - ۶۹۰۹ - ۱۶ - ۷

ص. پ. ۳۶۶۳ - ۳۷۱۸۵ - تلفن: ۷۷۳۴۸۷۳ - ۲۵۱ - ۹۸ +

فهرست مطالب

مقدمه	۹
-------------	---

فصل اول: اصول مدیریت اسلامی

مفهوم و تعریف مدیریت اسلامی	۱۲
رابطه دین با معارف بشری	۱۲
نقش فلسفه و انسان شناسی دینی	۱۴
نظام ارزشی و تأثیرات آن	۱۴
رابطه مدیریت با اسلام	۱۵
نمونه‌هایی از تأثیر جهان بینی اسلام و نظام ارزشی آن در شئون مختلف مدیریت	۱۵
سرچشمه مشروعیت مدیریت اسلامی	۱۷
اصول و مبانی مدیریت اسلامی	۱۷
تعریف اصل و مفهوم آن	۱۸
اصل اعتقاد به خدا و رسول ﷺ [اصل عدم تقدم بر خدا و رسول ﷺ]	۱۹
اصل توجه به جایگاه انسانیت	۲۰
اصل وحدت جهت	۲۱
اصل وحدت دستور	۲۲
اصل سلسله مراتب	۲۳
اصل انصاف و عدالت	۲۵

۶ ..... اصول و مبانی مدیریت اسلامی

۲۷	..... فواید و مزایای به کارگیری اصل انصاف و عدالت
۲۷	..... اصل خوشبینی (اصالة الصحة)
۲۹	..... اصل پایبندی به ضوابط بجای روابط
۳۱	..... نمونه‌هایی از رعایت ضوابط در اسلام
۳۱	..... اصل قانون‌گرایی و قانونمندی
۳۲	..... اصل تبعیت منافع فرد از منافع جمعی
۳۳	..... اصل انضباط و نظم
۳۴	..... اصل تقسیم کار
۳۶	..... اصل تمرکز
۳۸	..... اصل اعتدال و میانه روی
۳۹	..... اصل اعمال مدیریت بر اساس اختیار نیروها
۴۰	..... اصل تناسب مسئولیت با اختیار
۴۱	..... اصل امانت
۴۳	..... اصل احترام به افکار دیگران (مشورت طلبی، مشارکت جوئی)
۴۴	..... اصل خوف و رجا یا بشارت و انداز (آمیزه‌ای از نرمی و درشتی)
۴۵	..... اصل آخرت‌گرایی
۴۶	..... آثار سوء و عدم آخرت‌گرایی
۴۶	..... خصوصیات متدبر
۴۷	..... اصل وحدت و هماهنگی
۴۹	..... اصل آگاهی نیروها
۵۰	..... الگوها

فصل دوم: وظایف مدیریت

۵۲	..... وظایف مدیریت [فرآیند مدیریت]
۵۴	..... تصمیم‌گیری

فهرست مطالب	۷
اهمیت تصمیم‌گیری	۵۴
مبانی تصمیم‌گیری در مدیریت اسلامی	۵۶
الف: تجربه‌های گذشته	۵۶
ب: دوراندیشی و عاقبت‌نگری [آینده‌نگری]	۵۷
ج: بهره‌گیری از مشاورت	۶۱
اهمیت مشاورت در مدیریت اسلامی	۶۱
دوری از استبداد و خود رأیی	۶۳
نمونه‌هایی از مشورت پیامبر ﷺ	۶۵
با چه کسانی باید مشورت کرد؟ [ویژگیهای مشاور]	۶۵
با کسانی که نباید مشورت کرد	۷۱
مزایای مشورت در تصمیم‌گیری	۷۳
د: بهره‌گیری از توکل در تصمیم‌گیری	۷۵
توکل و علل و اسباب ظاهری	۷۷
توکل در آیات و روایات	۷۹
آثار و فوائد توکل	۸۱
الگوها [نمونه‌های توکل]	۸۲
مراحل تصمیم‌گیری	۸۳
اقسام شورا در اسلام	۸۵
علل و اسباب ضعفهای تصمیم‌گیری	۸۹
تصمیم‌گیری گروهی	۹۳

فصل سوم: گزینش و انتصاب

امر اول امتحان و آزمایش	۹۷
امر دوم رعایت شرایط و ویژگیهای لازم	۹۸
امر سوم، مشورت	۱۰۲

۱۰۳	..... الگوها
۱۰۵	..... پرداخت حقوق (جبران خدمات)
۱۰۷	..... قدردانی (تشویق و تنبیه)
۱۰۸	..... اهمیت و ضرورت قدردانی
۱۱۰	..... اهداف تشویق و تنبیه
۱۱۳	..... الگوها

فصل چهارم: ویژگیهای مدیر از دیدگاه اسلام

۱۱۶	..... ایمان به هدف «علاقه مندی به کار»
۱۱۷	..... علم و آگاهی «تخصص و مهارت لازم»
۱۱۹	..... توانائی و قدرت (جسمانی)
۱۲۰	..... امانت داری (درستکاری)
۱۲۳	..... صداقت و راستگویی
۱۲۵	..... حسن سابقه
۱۲۶	..... شرح صدر و بردباری (حلم)
۱۲۸	..... تجربه و سابقه کار مفید
۱۲۹	..... قاطعیت و شجاعت در تصمیم گیری
۱۳۱	..... عدالت و انصاف
۱۳۲	..... پایبندی به ضوابط و مقررات
۱۳۳	..... خوش برخوردی با (مردم مراجعه کننده - زیر دستان)
۱۳۵	..... وفاداری به سازمان «وفای به عهد»
۱۳۶	..... انتقاد پذیری
۱۳۷	..... درک شرایط زمان و مکان
۱۳۷	..... دور اندیشی
۱۳۹	..... منابع و مآخذ

مقدمه :

کتاب حاضر، حاصل مباحثی است که تحت عنوان «مدیریت اسلامی» تدریس و مطرح گردیده است، که می‌توان آن را فشردہ‌ای از اصول و مبانی مدیریت، ویژگیهای مدیر، مباحث تصمیم‌گیری و مبانی آن و بحثهای گزینش و انتصاب از دیدگاه اسلام دانست و نیز سعی شده است مباحث بطور خلاصه و به صورت فشردہ تهیه و تنظیم شود تا دانشجویان عزیز با مباحث مختلف و متنوع بیشتری در بحثهای مدیریت از دیدگاه اسلام آشنا شده و از منابع غنی فرهنگ خودی بیش از گذشته بهره‌مند شوند، که به موارد کاربردی‌تر و یا «مبتلا به» روز نیز عنایت شده و از بحثهای ذهنی که نمی‌توان مصداقی برای آن پیدا کرد و یا از قصه‌گوئیهایی که بیشتر جنبه اخلاقی داشته باشد اجتناب شده است و طرح هر یک از مباحث فوق را به مکان مربوطه واگذار نموده‌ایم.

طبیعتاً کتاب حاضر کمبودها و نقایصی دارد که امید است ضمن انتقادهای سازنده، در آینده نزدیک تکمیل و جزوہ‌ای در خور شأن و منزلت درس مربوطه ارائه شود. بنابراین از انتقادات و پیشنهادات اساتید محترم و دانشجویان گرامی استقبال نموده و آن را ہدیہ گرانبھایی برای خود می‌دانم.

و در پایان از کلیہ اساتید درس «اصول مدیریت اسلامی» و دانشجویانی که حین تدریس با انتقادات و پیشنهادات سازنده خود باعث پربارتر شدن مباحث گردیده‌اند تقدیر و تشکر می‌نمایم.

آبان ۱۳۷۸ اسماعیل قبادی

منابع و مأخذ

- ۱ - جمعی از علماء و دانشمندان - نگرشی بر مدیریت در اسلام - مرکز آموزش م دولتی - ۱۳۷۲.
- ۲ - شهیدی - نهج البلاغه علی علیه السلام - دفتر نشر فرهنگ اسلام - ۱۳۷۴.
- ۳ - شیخ حر عاملی - وسائل الشیعه - مجلدات مختلف - کتاب فروشی اسلامی - تهران.
- ۴ - ابن ابی الحدید - شرح نهج البلاغه، ج ۷، ص ۳۶ و ۳۷.
- ۵ - مجلسی - محمد باقر - بحار الانوار، ج ۷۴، ص .
- ۶ - محمدی ری شهری - میزان الحکمة ..
- ۷ - غرر الحکم و درر الکلم.
- ۸ - تحلیلی از مدیریت اسلامی در پنج سال رهبری علی علیه السلام ..
- ۹ - علی رضائیان - اصول مدیریت بازرگانی - انتشارات سمت - ۱۳۶۹ - تهران.
- ۱۰ - مهدی الوانی - مدیریت عمومی - نشر نی - ۱۳۷۰ - تهران.
- ۱۱ - گوئل کهن - تئوریهای سازمان و مدیریت - اطلاعات - ۱۳۷۱ - تهران.
- ۱۲ - بخاری - الصحيح البخاری - مکتب ثقافی - بیروت - ۱۹۹۱ - بیروت.
- ۱۳ - مسلم - الصحيح المسلم - دار الجیل - ۱۹۹۰ - بیروت.
- ۱۴ - علامه طبرسی - تفسیر مجمع البیان - دار المعرفة - ۱۹۸۹ - بیروت.
- ۱۵ - نقی پور - مدیریت اسلامی - مرکز آموزش مدیریت دولتی - ۱۳۷۴ - تهران.
- ۱۶ - نبوی - مدیریت اسلامی - دفتر تبلیغات اسلامی - ۱۳۷۶ - قم.
- ۱۷ - کلینی رازی - اصول کافی ..

۱۸ - کتزوا دائل - اصول مدیریت - ترجمه علوی، طوسی، فرهنگی - مرکز آموزش م دولتی - ۱۳۷۰ - تهران.

۱۹ - شیخ الطریحی - مجمع البحرين، واژه حجر - .

۲۰ - علامه محدث نوری - مستدرک الوسائل - اهل البيت - قم.

۲۱ - سیوطی - تفسیر در المنثور - .

۲۲ - مکارم شیرازی - مدیریت و فرماندهی در اسلام - هدف - ۱۳۷۰ - قم.

۲۳ - تقوی سید رضا - نگرشی بر مدیریت اسلامی - سازمان تبلیغات - ۱۳۷۰ - تهران.

۲۴ - میر تاج الدین - سید محمد رضا - اخلاق کارگزاران حکومت - سازمان تبلیغات - ۱۳۷۴ - تهران.

۲۵ - محمد رضا حکیمی - الحیة - دفتر نشر فرهنگ اسلامی - ۱۳۶۰ - تهران.

۲۶ - علامه طباطبائی - تفسیر المیزان - دار الکتب الاسلامیه - ۱۳۶۲ - تهران.

۲۷ - فیض کاشانی - محجه البیضا - .

۲۸ - امام خمینی - چهل حدیث - مؤسسه تنظیم آثار امام - ۱۳۷۰ - تهران.

۲۹ - علی مشکینی - قصار الجمل - الهادی - ۱۳۶۹ - قم.

۳۰ - تصنیف غرر الحکم.

۳۱ - شرح غرر الحکم و درر الکلم - آمدی - .

۳۲ - مهدی الوانی - تصمیم گیری و خط مشی دولتی - سمت - ۱۳۶۹ - تهران.

۳۳ - بیهقی - السنن الکبری - جلد یازدهم.

۳۴ - سعدی - گلستان باب هفتم.

۳۵ - شیخ عباس قمی - سفینه البحار - ماده امن.

۳۶ - نهج السعادة فی مستدرک نهج البلاغه - .

۳۷ - تحف العقول.

شابک: ۵-۱۷-۹۰۹-۶۶۴

مؤسسه فرهنگی انتشاراتی فقه

اصول و مبانی مدیریت اسلام
قیمت: ۱۵,۰۰۰ ریال
5119 - s3345-2246
انتشارات آگاه ۶۶۴۶۷۳۲۳

